

Европейски съд по правата на човека

Шийсер срещу Швейцария (Schiesser v. Switzerland)

Жалба № 7710/76, А.34

Решение от 4 декември 1979 г.

(резюме)*

Чл. 5, т. 3: право на задържания да бъде изправен пред съдия или пред длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции

Предвидените в чл. 5, т. 3 от Конвенцията две категории лица – “съдия” и “длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции”, не са идентични, но се предполага известна аналогия и идентични съдебни функции. “Длъжностното лице” трябва да е независимо от изпълнителната власт и от страните по делото, както и да изслуша лично задържаното лице и да разгледа обстоятелствата за или против задържането, да реши дали задържането е обосновано и да нареди освобождаването му, ако задържането е необосновано.

Факти по делото

След като се укривал известно време във връзка с извършени кражби, г-н Шийсер се предал на полицията на 5 април 1976 г. Той бил изправен веднага пред районния прокурор на Винтертур, който го изслушал без адвокат и още същия ден издал постановление за задържането му под стража. Районният прокурор имал силни подозрения, че жалбоподателят е извършил или е направил опити да извърши няколко квалифицирани кражби и се опасявал, че той може да укрие доказателства. Г-н Шийсер обжалвал постановлението, но жалбата му била оставена без уважение – окръжният прокурор приел сочените от районния прокурор основания и постановил, че следствието не е приключено и че има основания да се очаква, че тъй като молителят няма определено местопребиваване в Швейцария, той може да се укрие. Г-н Шийсер отправил жалба до Федералния съд, в която твърдял, че постановлението на прокурора противоречи на чл. 4 от Конституцията и на чл. 5, т. 1, б. “с” и т. 3 от Конвенцията. Той заявил, че твърдението, че може да укрие доказателства е напълно произволно и поставил въпроса за това дали районният прокурор има качеството на “длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции” по смисъла на чл. 5, т. 3. В решението, с което жалбата била оставена без уважение, съдът приел, че има основания за опасенията, че жалбоподателят може да укрие доказателства, ако бъде освободен. Срокът на задържането му бил междуременно удължен, но жалбите срещу това постановление също били оставени без уважение. Г-н Шийсер бил освободен на 12 юли 1976 г.

* Материалът е подготвен и предоставен от Фондация *Български адвокати за правата на човека*, като част от диск „Сборник материали по правата на човека”, издаден от НИП през 2007 г.

Резюме на решението на Европейския съд

Г-н Шийсер поддържа пред Европейския съд, че районният прокурор на Винтертур няма качеството на “длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции”.

По делото не се поставя въпрос по т. 1, б. “с” и т. 2 на чл. 5, както и по понятията “своевременно” и “право на гледане на неговото дело в разумен срок или на освобождаване преди гледане на неговото дело в съда” в т. 3. Съдът трябва да установи само дали въпросният прокурор притежава качествата на “длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции”.

“Втората част на този израз – “упълномощен от закона да изпълнява” не повдига проблеми: районният прокурор на Винтертур в случая е упражнявал правомощия, дадени му от съответния закон на кантона. (...)

Разпоредбата на чл. 5, т. 3, че всяко задържано лице трябва своевременно да бъде изправено пред “съдия”, или пред “длъжностно лице”, предоставя на страните по Конвенцията избор между две категории лица. Очевидно е, че тези категории не са идентични. Въпреки това, Конвенцията ги посочва в един и същи израз и предполага, че тези категории изпълняват идентични функции, като по този начин признава съществуването на известна аналогия между “съдия” и “длъжностно лице”. (...) Упражняването на “съдебни функции” не е непременно ограничено до решаването на правни спорове. В много от държавите-страни по Конвенцията някои длъжностни лица, както и съдии, упражняват такава власт, без да решават спорове – например членове на прокуратурата и съдии-следователи. Ето защо езиковият анализ предполага, че чл. 5, т. 3 включва както предствители на прокуратурата, така и съдии от съдебния състав. (...)

Тъй като т. 1, б. “с” съставлява едно цяло с т. 3, терминът “предвидената в закона институция” е съкратена синонимна форма на “съдия или длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции”. (...) За разлика от т. 3, [т. 4](#) изисква намесата на “съд”. За да може един орган да бъде определен като “съд”, той трябва *inter alia* да бъде независим от изпълнителната власт и от страните, но това важи също и за “длъжностното лице”, визирано в т. 3: “съдебните функции”, които следва да изпълни, за разлика от задълженията, уредени в т. 4, не могат да приемат формата на разрешаване на правен спор, но съдебни правомощия са също така немислими, ако оправомощеното лице не е независимо. (...)

Съдът разглежда чл. 5 като предназначен да гарантира, че никой не трябва произволно да бъде лишаван от свободата си. Тази цел има за последица, в уредената от т. 4 област, необходимостта от следване на процедура, отличаваща се със “съдебен характер” и даваща “гаранции, съобразени с вида лишаване от свобода”, без каквито не е възможно да се говори за “съд”. “Длъжностното лице”, посочено в т. 3, трябва от своя страна да предложи гаранциите, присъщи на “съдебните” правомощия, които са му дадени от закона. В обобщение, “длъжностното лице” не е идентично със “съдията”, но независимо от това има някои от атрибутите на последния, тоест трябва да отговаря на няколко условия, всяко от които представлява гаранция за задържаното лице. Първото от тези условия е независимост от изпълнителната власт и от страните по делото. Това не означава, че “длъжностното лице” не може в известна степен да е подчинено на други съдии или длъжностни лица, при условие че те самите имат такава

независимост. Освен това, според чл. 5, т. 3 съществува както процесуално, така и материално изискване. Процесуалното изискване задължава “длъжностното лице” да изслуша лично лицето, изправено пред него; материалното изискване го задължава да разгледа обстоятелствата за или против задържането, да реши дали задържането е обосновано и да нареди освобождаване на лицето, ако задържането му е необосновано. (...)

Съдът трябва да се увери дали районният прокурор на Винтертур действително е предоставил гаранциите, присъщи на понятието, чийто смисъл бе посочен по-горе. Необходими са две предварителни бележки. На първо място, статутът на районния прокурор на Винтертур и неговите правомощия в областта на предварителното задържане са уредени подробно в Закона за състава на съдилищата от 29 януари 1911 г. (ЗСС), Наказателно-процесуалния кодекс от 4 май 1919 г. и Сборника с инструкции от Окръжна прокуратура до районните прокуратури от 1968 г. По-специално, НПК ясно урежда основанията и процедурата за задържането на едно лице и в настоящия случай решението на прокурора е било основано на този кодекс. На второ място, жалбоподателят не твърди нарушение на кантоналното право. Както отбелязва Комисията, той не твърди, че районният прокурор на Винтертур не е действал независимо или че не е взел предвид, както изисква чл. 31 от НПК, всеки един довод за или против задържането. Г-н Шийсер не твърди и че това длъжностно лице не е посочило основанията за издаване на заповедта за арест, както изисква една инструкция на Окръжна прокуратура. Жалбоподателят всъщност оспорва цюрихското право само по себе си. В тази връзка Съдът има установена практика: след като е бил сезиран с дело по жалба по чл. 25 от ЕКПЧ, Съдът не трябва да предприема абстрактна преценка на норми, а трябва, доколкото е възможно, да сведе изследването си до начина, по който цюрихското право е било приложено в конкретните обстоятелства.”

Съдът подчертава, че в настоящия случай районният прокурор е действал изключително в качеството си на разследващ орган при решаването на въпроса дали г-н Шийсер трябва да бъде привлечен като обвиняем и задържан, а след това и при събирането на доказателства както срещу, така и в полза на задържания. Той не е добил качеството на обвинител: нито е изготвил обвинителния акт, нито е представлявал обвинението в съда. Следователно той не е осъществявал едновременно следствени и прокурорски функции, като резултатът е, че Съдът не е задължен да преценява дали обратната ситуация би била в съответствие с чл. 5, т. 3.

Правителството твърди, че решението на районния прокурор на Винтертур да задържи г-н Шийсер е било взето напълно независимо. То също така се позовава на установената в Цюрихския кантон практика, според която Министерството на правосъдието и Окръжната прокуратура никога не дават на районните прокурори нареждания или заповеди за задържането на заподозрени лица. Признава се обаче, че Министерството на правосъдието и Окръжната прокуратура могат да издават директиви до прокурорите. Това обаче се случвало рядко и в доктрината се приемало, че тези директиви трябва да се отнасят за законността, а не за целесъобразността. Сборникът с инструкции от 1968 г. имал за цел единствено да осигури еднаквото прилагане на закона.

Съдът приема този аргумент с оглед на решението си от 17 януари 1970 г. по делото *Делкур*¹ (А.11, стр. 17-18, § 32). Наистина, районният прокурор не е получил съвет или нареждане от Министерство на правосъдието, от правителството на цюрихския кантон или, по този въпрос, от Окръжна прокуратура, преди да нареди задържането под стража на жалбоподателя. Нещо повече, жалбоподателят не оспорва това. При това, когато е изслушвал г-н Шийсер, районният прокурор е действал сам, тоест без помощта или надзора на Окръжна прокуратура. Тъй като не е трябвало да се подчинява на външна намеса, нито да се консултира с друг орган, районният прокурор е упражнил личното си правомощие, дадено му от закона. При тези обстоятелства Съдът счита, че в настоящия случай районният прокурор е предоставил гаранции за независимост, достатъчни за целите на чл. 5, т. 3; Съдът не отдава значение на допълнителния аргумент на правителството, произтичащ от процедурата за назначаване на това длъжностно лице – избор чрез всеобщо гласуване.

“Що се отнася до процесуалните гаранции, Съдът отбелязва първо, че когато жалбоподателят се е предал, той е бил разпитван лично от районния прокурор в рамките на законоустановения срок. Районният прокурор е посочил на г-н Шийсер защо е заподозрян в извършване или в опит за извършване на престъпления и го е уведомил за правото му да обжалва заповедта за задържане. Жалбоподателят се оплаква, че на неговия адвокат не е било позволено да присъства на разпита. Този факт беше потвърден от един от представителите на правителството и от главния делегат на Комисията и е в съответствие с практиката, следвана в цюрихския кантон, но Съдът не счита, че тя е несъвместима с чл. 5, т. 3 от Конвенцията, която не изисква задължителното присъствие на адвокат. Непосредствено след разпита, районният прокурор е издал заповед за задържане на две от основанията, уредени в чл. 49 от НПК, едното от които е обосновано подозрение, че г-н Шийсер е извършил престъпление. Това е едно от основанията, които по силата на чл. 5, т. 1, б. “с” оправдават задържането под стража. Освен това, заповедта е била изготвена съобразно процедурата, предвидена в закона. Затова Съдът е на мнение, че районният прокурор на Винтертур е предоставил в настоящия случай гаранцията за независимост и процесуалните и материални гаранции, присъщи на понятието за “длъжностно лице, упълномощено от закона да изпълнява съдебни функции”. Следователно, не е налице нарушение на чл. 5, т. 3.”²

¹ Delcourt

² Решението е взето с мнозинство от 5 гласа срещу 2.